

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

3-son (5-jild)
2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 3 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Mansurov Ulug'bek Umarovich</i> FARG'ONA VODIYSI SHAHARLARIDA TIBBIYOT TIZIMIDAGI O'ZGARISHLAR (1917-1990-YILLAR)	12-20
<i>Yuldashev Ulugbek Kadirjanovich</i> O'ZBEKISTONDA PROFESSIONAL TA'LIM BOSQICHIDA DUAL TA'LIM SHAKLINING JORIY QILINISHI TARIXI	21-27
<i>Bobobekova Nargiza Ismatullayeva</i> JIZZAX VILOYATI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMI FAOLIYATI TARIXI (XIX ASR IKKINCHI YARMI - XX ASR BOSHLARI)	28-33
<i>Esanova Nilufar</i> MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONNING YENGIL SANOAT SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR BILAN HAMKORLIGI	34-37
<i>Tursunov Bekzot Yandashevich</i> QO'QON XONLIGI QO'SHININING QUROL-ASLAHALARIGA OID	38-45
<i>Давлетмуратов Куралбай Хожамуратович</i> АНТИЧНЫЕ И СРЕДНЕВЕКОВЫЕ ЗООМОРФНЫЕ МЕТАЛЛИЧЕСКИЕ ИЗДЕЛИЯ ХОРЕЗМА	46-52
<i>Raximov Bektosh, Tashmuradov Umidbek</i> AMIR TEMUR VA TEMURIYLAR DAVRIDA TASHQI DIPLOMATIK ALOQALARNING DAVLAT SIYOSIY TARAQQIYOTIDAGI AHAMIYATI	53-57
<i>Otaxanov Alisher Mamadaliyevich</i> TEMURIY MALIKALARNING ILM-FAN VA IJTIMOIIY TARAQQIYOTGA QO'SHGAN HISSALAR	58-64
<i>Xakimov Ravshan Raimovich</i> MIRZACHO'LNING ETNOEKOLOGIK MUAMMOLARI	65-74
<i>Ergashev Jahongir Yunus o'g'li</i> TURK XOQONLIGINING BOSHQARUVIDA IMPERIYACHILIK XUSUSIYATLARINING O'ZIGA XOS JIHATLARI	75-82

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Gabriel Ayodeji Ogunmola</i> ЦИФРОВОЙ ДИВИДЕНД: ИЗУЧЕНИЕ ПОТЕНЦИАЛА ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ДЛЯ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	83-96
<i>Abdullayev Altinbek Yangibayevich</i> KORXONANING KOMPLEKS ISHLAB CHIQUARISH XARAJATLARI VA QO'SHIMCHA MAHSULOT ISHLAB CHIQUARISH HISOBINI YURITISHNING USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	97-113
<i>Komolov Odiljon Sayfidinovich</i> KREDIT TASHKILOTLARINI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING TAHLILI	114-123

<i>Shaislamova Nargiza Kabilovna</i> MAMLUKAT IQTISODIYOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING ROLI	124-134
<i>Qo'chqarov Baxtiyor Xoshimjanovich</i> KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING AYLANMA MABLAG'LARINI SHAKLLANTIRISH VA UNDAN SAMARALI FOYDALANISH USULLARI	135-147
<i>Abdimurodov Baxrom, Abdimurodov Bahodir</i> AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA XODIMLARGA HAQ TO'LANADIGAN HAR YILGI MEHNAT TA'TILINI RASMIYLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH	148-152
<i>Matkarimov Inomjon, Yuldashbayev Azizullo</i> BARQAROR RIVOJLANISH VA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH	153-158
<i>Исламмутидинова Дина Файзрахмановна</i> ТРАНСФОРМАЦИЯ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ КОНЕВОДСТВА В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАНИ	159-166
<i>Ravshanov Zaxiriddin Ibragimovich</i> OVQATLANISH XIZMATLARI SOHASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINI RIVOJLANTIRISH BORASIDA TAVSIYALAR	167-176
<i>Джуманиязов Уббинияз Исмайл улы</i> ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ КИТАЯ	177-183
<i>To'lov Ulu'bek Toshmamatovich</i> YERLARNI BAHOLASH VA SOLIQQA TORTISHNING METODOLOGIK ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	184-193
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich,</i> IJTIMOIY-KASBIY FAOLIYAT JARAYONIDA SUN'IY INTELLEKTNING INSON SALOHİYATIGA TA'SIRI	194-200
<i>Tashanov Abduxoliq</i> QADIMGI SHARQ MANBALARIDA INSON BUZG'UNCHILIGI HAQIDAGI QARASHLAR ...	201-206
<i>Muhamedov Asror Asadovich</i> UCHINCHI RENESSANS POYDEVORINI YARATISHDA YUSUF XOS HOJIB FALSAFIY MEROSIDAN FOYDALANISH	207-213
<i>Жумаева Шахло Суюновна</i> ВОПРОС НРАВСТВЕННОГО СОВЕРШЕНСТВА В УЧЕНИИ АХМАДА ЯССАВИ	214-219
<i>Eshonqulov Laziz Norqobul o'g'li</i> HAJVIYLIKNING PSIXOLOGIK IJTIMOIY-MADANIY VA ESTETIK XUSUSIYATI	220-224
<i>G'ulomov Zuxriddin Baxromjon o'g'li</i> AXBOROTLASHGAN JAMIYATDA YOLG'ON AXABOROTLARNING MAZMUN-MOHİYATI VA KONSEPTUAL ASOSLARI	225-231
<i>Xaitov Lazizbek Azamatovich</i> HAKIM TERMIZIYNING FALSAFIY TA'LIMOTI	232-236

<i>Ortiqov Shahriddin</i> SHAXS ESTETIK ONGI VA MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHDA TEATR SAN'ATINING O'RNI	237-241
<i>Toshboboeva Munavar</i> IJTIMOIY-MA'NAVIY MUHIT BARQARORLIGIDA XOTIN-QIZLARNING ISHTIROKI	242-248
<i>Murotov Elyor Narzillo o'g'li</i> YANGI O'ZBEKISTONNING TARAQQIYOT STRATEGIYALARINING UZVIYLIGI VA FALSAFIY TAHLILI	249-255
<i>Soipova Mavjuda Karimjanovna</i> FAZL IBN AHMAD TA'LIMOTIDA NUR VA HARAKAT MASALASI	256-260
<i>Ashurova Xurshida Sag'dullaevna</i> HOJI MUIN ZAMONDOSHI SHOKIR MUXTORINING HAYOTI VA FAOLIYATI HAQIDAGI QARASHLARI	261-264
<i>Karimov Anvarjon Lutfilloyevich</i> IBN SINO FALSAFIY MEROSIDA AXLOQI MASALASI	265-269
<i>Shakambarov Abdurashid Abdujabbarovich</i> MA'NAVIY MARGINALLASHUV DAN HIMOYALANISHDA XORIY TAJRIBASI	270-275
<i>Samadov Jonmurod</i> JALOLIDDIN RUMIY GNOSEOLOGIASINING ZAMONAVIY TAHLILI	276-280
<i>Barnoev Sanjar Qurbonovich</i> YUSUF HAMADONIYNING INSON VA KOINOT UYG'UNLIGIGA OID TA'LIMOTIDA ME'YOR MASALALARI	281-286
<i>Ярлакабов Джамшид Мамасултонович</i> СВОБОДА И НЕОБХОДИМОСТЬ КАК ВЕКТОРЫ РАЗВИТИЯ ГЛОБАЛЬНОГО ОБЩЕСТВА: РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ	287-291
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Isanova Feruza Tulqinovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA XALQARO HUQUQ SOHASIGA OID LEKSIK BIRLIKLARNING SINXRON TAHLILI	292-297
<i>Xayrullayeva Shahzoda Farhod qizi</i> O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA SALBIY VA IJOBIY HIS TUYG'ULARNI LINGVOKULTUROLOGIK TAHLILI	298-303
<i>Tadjiyeva Mastura, Umarxonova Dilafruz</i> INGLIZ VA O'ZBEK MAQOLLARIDA "BOYLIK" VA "FAQIRLIK" KONSEPTLARINING AKSIOLINGVISTIK TAHLILI	304-308
<i>Sharipova Nilufar Shaxrillo qizi</i> ZAMONAVIY DUNYO ADABIYOTIDA XALQ KULGISI ASOSIDA KELIB CHIQQAN YANGI BADIY SHAKLLAR	309-312
<i>Ochilova Gulnoza Farxod qizi</i> NUTQ BIRLIKLARI MASALASINING UMUMIY TILSHUNOSLIKDAGI TALQINI	313-316
<i>Alqarov Nazarbek Alisher o'g'li</i> IT MOTIVINING DUNYO VA O'ZBEK ADABIYOTSHUNOSLIGIDA O'RGANILISHI	317-322

<i>Abdusalomov Firuz Abduxoliqovich</i> HARBIY DISKURSDA BUYRUQNING VOQELANISHI	323-329
<i>Ruzmatova Gulnara Kulmamatovna</i> STYLISTIC AND LINGUACULTUROLOGICAL FEATURES OF IMPLICATURES IN ENGLISH AND UZBEK ANECDOTES	330-333
<i>Safarova Farida, Toshkulova Madinabonu</i> THE STUDY OF TEXT LINGUISTIC	334-337
<i>Amonova Dilshoda Azamat qizi</i> ADABIYOTDA BADIY OBRAZ TUSHUNCHASI VA UNING XUSUSIYATLARI (DEN BRAUNNING "DA VINCHI SIRI" ROMANI MISOLIDA)	338-343
<i>Sultonova Gulchehra Xusanovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILI NAMUNASI SIFATIDA AFORIZMLARNING MADANIY VA FALSAFIY JIHATLARI	344-348
<i>Makhmudova Mutabar Dustmukhammad kizi,</i> CAUSES OF STEREOTYPE OCCURRENCE	349-353
<i>Sadullaeva Matlyuba Akhrorovna,</i> NUMERIC MYSTERIES: THE ROLE OF NUMBERS AND SYMBOLISM IN "THE DA VINCI CODE"	354-359
<i>Khusenova Shosura Toshtemirovna,</i> DOCTORS' ATTITUDES TOWARD LEARNING ENGLISH: A NEEDS ANALYSIS REPORT	360-363
<i>Mamajanova G'uncha, Shakirova Saida</i> EKVIVALENTLIK VA TAFOVUT MEZONLARI ASOSIDA O'ZBEK VA INGLIZ METAFORALARINING QIYOSIY TAHLILI	364-368
<i>Saydullayeva Dilrabo Ilxom qizi</i> SODIQIY AFSHORNING "MAJMA UL-HAVAS" TAZKIRASI VA UNING O'ZBEK TAZKIRASHUNOSLIGIDAGI AHAMIYATI	369-372

12.00.00 - YURIDIK FANLAR

<i>Нурпеисов Еркеш, Ибраева Алуа, Сманова Акмарал</i> КОНСТИТУЦИОННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ТРИАДЫ В ИСТОРИЧЕСКОМ ВЫБОРЕ КАЗАХСТАНА	373-379
<i>Камалов Мансурхон Мухтарович</i> К ВОПРОСУ О КОНФЛИКТЕ ИНТЕРЕСОВ В КОРПОРАТИВНЫХ ОТНОШЕНИЯХ	380-385
<i>Komilov Avazbek Bokijonovich</i> QONUN BUZILISHI, UNING KELIB CHIQISH SABABLARI VA BUNGA IMKONIYAT YARATIB BERAYOTGAN SHART-SHAROITLARNI BARTARAF ETISH TO'G'RISIDAGI PROKUROR TAQDIMNOMASINING MAZMUNI VA UNGA QO'YILGAN TALABLAR	386-394
<i>Xolov Utkir Shomurodovich,</i> QONUNYI KUCHGA KIRGAN SUD Hujjatlari Yangi Ochilgan Holatlar bo'yicha qayta ko'rishning ayrim masalalari	395-399
<i>Kuldoshev Ulug'bek Otabek o'g'li</i> KASB YUZASIDAN O'Z VAZIFALARINI LOZIM DARAJADA BAJARMASLIK VA XAVF OSTIDA QOLDIRISH JINOYATLARINING SUBYEKTI VA ULARNING FARQLI JIHATLARI	400-407

<i>Ибрагимова Сабина Эркиновна</i> К ВОПРОСУ О ДАЛЬНЕЙШЕЙ ИМПЛЕМЕНТАЦИИ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ПРАВОСУДИЯ НА ДОСУДЕБНОЙ СТАДИИ, В УГОЛОВНО- ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	408-413
<i>Avezov Dilshod Sadulayevich</i> MAHALLIY KENGASH DEPUTATINI CHAQIRIB OLISH MASALALARI VA UNING XUSUSIYATLARI	414-418
<i>Haydarov Jaloliddin Hamza o'g'li</i> VALYUTA QIMMATLIKLARINI QONUNGA XILOF RAVISHDA OLISH YOKI O'TKAZISH JINOYATINING PREDMETI TAHLILI	419-423
<i>Zairov Asadbek Sayfullo o'g'li</i> INKLYUZIV TA'LIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA QONUNCHILIK BAZASINING ROLI	424-432
<i>Karimov Bekmurodjon Anvarjonovich</i> BMT INSON HUQUQLARI BO'YICHA SHARTNOMAVIY ORGANLARI TIZIMINI KUCHAYTIRISH	433-442
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna</i> ZAMONAVIY OLIY TA'LIMDA KREATIVLIKNI TASHXISLASH METODIKALARINI QO'LLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	443-449
<i>Raxmatov Otabek Urinbosarovich</i> "JISMONIY TARBIYA VA SPORT PEDAGOGIKASI" FANINING BO'LAJAK JISMONIY TARBIYA VA SPORT FAOLIYATI MUTAXASSISLARINI TAYYORLASHDAGI AHAMIYATI	450-455
<i>Xamroyev Samijon Salimovich</i> SPORT TO'GARAGI MAHG'ULOTLARIGA TALABALAR QIZIQISHLARINI SHAKLLANTIRISHDA UZLUKSIZLIKNI TA'MINLASH VOSITALARI	456-461
<i>Berdiyeva Nilufar Ibodullayevna</i> TALABALARDA INSHONING MAZMUNII- MANTIQUIY BAYON QILINISHIGA DOIR BILIM, KO'NIKMA VA MALAKALARNI SHAKLLANTIRISH	462-467
<i>Ortiqov Bekruh Baxodir o'g'li</i> ZAMONAVIY VOLEYBOLCHILARNING JISMONIY TAYYORGARLIGI VA BIOMEXANIK XUSUSIYATLARI HAMDA SAMARADORLIKKA TA'SIRI	468-472
<i>Jumayeva Xulkarxon Muxammadjonovna</i> TALABALARNI INVARIANTIV VA VARIATIV TAHDIDLARDAN HIMOYALASHNING PEDAGOGIK STRATEGIYASI	473-480
<i>Avliyaqulov Tolib Xolmurodovich,</i> TALABALAR KASBIY-AXLOQIY TAYYORGARLIGIGA QADRIYATLARGA ASOSLANGAN YONDASHUV	481-486
<i>O'tashev Xasan Nematullayevich</i> OLIIY TA'LIM MUASSASASIDA SPORT ISHLARINING USTUVOR VAZIFASI SIFATIDA SPORT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING MUHIM JIHALTLARI	487-492
<i>Axmadjanov Doniyor Baxtiyor o'g'li</i> BO'LAJAK TARIX O'QITUVCHISINING AXLOQIY YETAKCHILIGI VA KASBIY FAZILATLARI	493-500

<i>Mengliyev Bobur Normamatovich</i> O'QITUVCHILARNI PEDAGOGIK KOMPETENTLIGINI TAHLIL QILISH USULLARI	501-507
<i>Gafforov Alisher Xolmurodovich</i> PROFESSIONAL TA'LIM MUASSASALARI RAQAMLI TA'LIM RESURLARINI LOYIHALASH, TIZIMLASHTIRISH VA UNING MAZMUNI	508-518
<i>Qurbonova Bonu Quvondiq qizi</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI KITOBGA QIZIQTIRISH: SAMARALI USULLAR VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	519-524
<i>Zubaydullayev O'ktam Raim o'g'li</i> O'QUVCHI SHAXSINI SHAKLLANTIRISHDA SAN'ATNING O'RNI	525-529
<i>Raximov Nurillo Narzullaevish</i> BO'LAJAK MUSIQA O'QITUVCHISINI KASBIY-PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASH: MUAMMO VA YECHIMLAR	530-538
<i>Ergashova Munisa Hoshim qizi</i> MUSTAQIL TA'LIMNI O'YINLAR ORQALI TASHKIL ETISH	539-543
<i>Nuriddinova Madina, Nuriddinov Muhriddin</i> USING WIKI-TECHNOLOGY TO IMPROVE STUDENTS' WRITING COMPETENCE	544-552
<i>Kalekeeva Sarbinaz Turkmenbaevna,</i> O'QUVCHILARNING MANTIQUIY FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	553-560
<i>Nasriddinova Hulkar Komiljonovna,</i> RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING BOSHLANG'ICH SINFLAR MATEMATIKA TA'LIMIDA QO'LLANILISHI IMKONIYATLARI	561-565
<i>Evatov Saminjon Sobirovich</i> JAMOAVIY FAOLIYATNI TASHKEL ETISH ASOSIDA O'QUVCHILARNING KOMMUNIKATIV QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH	566-572
<i>Samatova Shohsanam Xolmuhammad qizi</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA KOGNITIV YONDASHUV ASOSIDA TIZIMLI FIKRLASHNI SHAKLLANTIRISH TAMOIYILLARI	573-577
<i>Idrisov Mironshoh Ilyos o'g'li</i> TALABALARNI JISMONIY TARBIYA, SPORT VA TURIZM VOSITALARI BILAN SOG'LOMLASHTIRISH TIZIMINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI	578-582
<i>Nasriddinova Nilufar Shuxrat qizi</i> 1-SINF ONA TILI DARSLARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING INTENSIVLIGINI TA'MINLASH METODIKASI	583-587
<i>Yavkochdiyeva Dilafruz</i> TALABALARNI PEDAGOGIK KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA "STAATE" INNOVATSION TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH	588-593

Received: 16 February 2025

Accepted: 5 March 2025

Published: 20 March 2025

Article / Original Paper

THE ROLE OF THEATRE IN FORMING A PERSON'S AESTHETIC CONSCIOUSNESS AND CULTURE

Ortiqov Shahriddin,

Samarkand branch of Tashkent State Economic University

Teacher of the Department of Natural, Social and Physical Culture

Abstract. This article scientifically analyzes the issues of forming an aesthetic culture of a person and ensuring social stability. Also, the role, tasks and significance of theater in improving the aesthetic culture of a person as a holistic system are effectively highlighted. Views and definitions of the integrality of theatrical art in showing the meaning of people's lives are expressed.

Keywords: theater, cinema, aesthetics, culture, art, symbol, behavior, work, ethics.

SHAXS ESTETIK ONGI VA MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHDA TEATR SAN'ATINING O'RNI

Ortiqov Shahriddin

Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti Samarqand filiali

Tabiiy, ijtimoiy va jismoniy madaniyat kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada shaxs estetik madaniyati shakllantirishi va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash masalalari ilmiy tahlil qilingan. Shuningdek, teatr inson estetik madaniyatini yuksaltirishdagi o'rni vazifalari va ahamiyati yaxlit tizim sifatida samarali yoritiladi. Insonlar hayotini mazmunini ko'rsatib berishda teatr san'atining uzviyligi to'g'risida qarashlari, ta'riflari bayon etilgan.

Kalit so'zlar: teatr, kino, estetika, madaniyat, san'at, ramz, xulq, mehnat, odob-axloq.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I3Y2025N28>

Bugungi kunda shaxs estetik madaniyatini yuksaltirishda ijtimoiy fanlar bilan bir qatorda teatr va kino ham asosiy o'rinni egallaydi. Biz olamni ba'zan bilamiz, ba'zan esa yo'q. Bu bilish estetik madaniyatimizni yuksaltiradi. Borliqda voqelikni namoyon bo'lishini bilishimiz his qilishimiz turli rakurslar bilan ifodalanadi. Xususan tabiatshunoslik — bizni o'rab turgan moddiy olamni, jamiyatshunoslik -insoniyat jamoasi qonuniyatlarini, ruhshunoslik — inson ongi va shuuri, ya'ni ruhiyatini o'rgangani kabi, insoniyat taraqqiyoti tarixida vujudga kelgan turli madaniyatlarning o'zaro ta'siri va bir-birini boyitishi masalalari bilan bir qatorda madaniyat, san'at, teatr, kino, insonni estetik didini oshiradi. Bu madaniyat namunalari estetik ehtiyojlarimizni qondirib estetik anglash doirasida o'rganilib o'zida nodirlik shakllantiradi. Bunda «...nodir san'at xalqning aql-zakovati, noyob iste'dodi va azaliy qadriyatlarini bamisoli ko'zgudek o'zida yorqin aks ettiradi»[1] Teatr va kino madaniyatga ta'sir etib uni yuksaltiradi. Shaxs kamol topishida yetakchi omil vazifasini o'taydi.

Shaxs kamolida teatr va kino voqea obraz hodisalarni sahnada yoki ekranda aks namoyishi ijobiymi salbiymi qahramon yoki voqelik ma'lum bir ta'sirni inson miyasida fikrlar,

o'ylar sifatida qoldiradi. Fikrlarni teranlashishi yaratuvchanlik, ixtiro, kashfiyotlar insoniyatga farovonlik keltirishi kerak. Inson ma'naviy olamini yuksaltirishda, ong va tafakkurini teranlashtirishda teatr san'atining o'rni beqiyos. Zero, san'at odamlarni ezgulikka chorlaydi, yaxshilikka undaydi, eng go'zal his-tuyg'ularni in'om etadi. Bugun jahonda kechayotgan globallashuv va keng etnomadaniy «integratsiya ta'sirida san'at falsafasi, teatrshunoslik (teatr nazariyasi) va estetikada rang-barang, goho anglanishi murakkab o'zgarishlar sodir bo'lmoqda»[2]. Teatr shunchaki oddiy tomoshaxona emas, balki tarbiya, madaniyat, ma'naviyat va ma'rifat maskanidir. Teatrni mavjud bo'lishi tomoshagoh sifatida san'at turi bo'lib uning o'ziga xos ifoda vositasi aktyor va aktyorlarning omma oldidagi o'yini jarayonida yuzaga keladigan sahnaviy voqeadir. Teatr san'atida ham boshqa san'atlarda bo'lganidek, xalq hayoti, tarixi, dunyoqarashi aks etib, jamiyat taraqqiyoti, ma'naviyati, madaniyati bilan bog'liq holda o'zgarib, takomillashib boradi.

Teatr asosida og'zaki yoki yozma dramaturgiya yotadi. Shu o'rinda albatta o'tmish yoki klassik teatr sifatida ma'lum bir davr uchun estetik tafakkur taraqqiyotini belgilashda muhim rol o'ynaganligini ko'ramiz. Jamiyatning estetik madaniyati muayyan tarixiy sharoitda yaratilgan va idrok etilayotgan estetik qadriyatlar yig'indisidan iborat. Unga, birinchi navbatda, xalqi istiqomat qiladigan muhit tabiati, ijtimoiy-siyosiy tuzumdagi tizimlar faoliyatiga munosabat, yaratilayotgan barcha moddiy va ma'naviy qadriyatlarning estetik jihatlari, odamlar hayoti va faoliyatidagi estetik tomonlar, shubhasiz, adabiyot va san'at durdonalari kiradi. Estetik madaniyat tarkibida, albatta, jamiyatning badiiy salohiyat amallari juda katta rol o'ynaydi. Albatta bu badiiylilikni ko'rsatish ibrat asosida muhim vositalari qatorida teatr va kino yetakchi o'rinda turadi. Bu jarayonda deklaratsiya sahna bezaklari kino olish maydonlarini to'liq materiallar bilan ta'minlanganligi kishilar san'at asari nafaqat san'atni balki olamni idrok etishga shaxs estetik tafakkur va madaniyatini yuksaltirishda xizmati beqiyosdir. Xozirgi davrda teatrga e'tiborni ko'radigan bo'lsak uni qo'llab-quvvatlash rivojlantirish masalalari ham e'tibor qaratilganligi ahamiyatlidir. Teatr kunini nishonlanishi 1961-yilda YUNESKO huzuridagi Xalqaro teatr instituti tomonidan Avstriyaning Vena shahrida bo'lib o'tgan IX kongressda 27-mart oyida "Xalqaro teatr kuni" deb ta'xis etilgan bo'lib, bugungi kunda dunyoning 100 dan ziyod mamlakatlarida ushbu sana, teatr san'ati xodimlarining kasb bayrami sifatida keng nishonlanib kelinmoqda. Shaxs estetik faoliyatini yuksaltirishga ko'maklashadi. Teatr bor ekan, hayot maroqli va go'zaldir. Insonlar hayotini mazmunini ko'rsatib berishda teatr ming yillardan ortiq bo'lsa yangi davrda teatrga ko'makchi sifatida oxirgi ikki yuz yilda kino san'ati paydo bo'ldi. Shaxs hayotida kino ham teatr ham birdek madaniyatini yuksaltiradi. Shaxs ma'lum bir millatga mansubligi uning jinsiy xususiyatlarida, masalan, erkaklik yoki ayollik oriyentatsiyalari kabilarda farqlanishi mumkin. Shuningdek, u guruhga mansublik, munosabatlar, rollar va har bir roldagi maqom bilan tavsiflanadi.

Mas'uliyatni zimmaga ola bilish mustaqillikni – boshqa insonlarga qaramlikning mavjud emasligini anglatadi. Shu bilan birga katta muvaffaqiyatlarga faqat hamkorlikda erishish mumkin insonlar, mohiyatan bir-biriga bog'liqdir. Mustaqil fikrlash uchun yetarli darajada bilimga, ma'lumotga va tajribaga ega bo'lgan insongina erkin bo'lishi mumkin. Shaxs fikrlashi madaniyati yuksalishi teatr va kino talqinida ajoyib natijalarga olib kelib uni estetikasini yuksalishini ham bildiradi. Estetika esa nafosat tarbiyasining umumiy qonun-qoidalarini ishlab chiqadi — inson tug'ilganidan boshlab, to o'limigacha o'tadigan umr bosqichlari uchun taalluqli bo'lgan tarbiya falsafasi sifatida ish ko'radi. Estetika falsafiy ilm sifatida ko'plab ijtimoiy va

tabiiy fanlar bilan aloqadordir. Uning etika bilan aloqasi alohida diqqatga sazovor. Chunki nafosat va axloq teatrda kinoda estetik ehtiyojlarini qondirishda ishtirok etadi. Bu ikkala fanning o'zaro yaqinligi, avvalo, inson xatti-harakatining ko'p hollarda ham axloqiylik, ham nafosat uyg'unligidan iborat ekanligida bilinadi. Estetikaning asosiy tadqiqot obyekti bo'lmish san'at mohiyatan ezgulik va yovuzlik o'rtasidagi kurashning badiiy in'ikosi sifatida doimo dolzarb axloqiy muammolarni ko'tarib chiqib bildiradi. Estetikaning ba'zi tushunchalari etika uchun ham birdek xizmat qilishi ahamiyatlidir. Estetika o'rganadigan xulqiy go'zallik sohasi axloq bilan bevosita bog'liq. Ayni paytda ikkala fan bir-biriga juda o'xshash ekan degan taassurot tug'ilmasligi kerak. Estetika har bir obyektga aniq, muayyan yondashuvni talab qiladi. Albatta teatrda sahna ko'rinishi kinoda obyektlar joylashuvi yoki harakatlarida ko'rganmiz. Teatr tushunchasi yunoncha "tomoshagoh" – cheklangan joyda bir yoki bir necha aktyorlar rol ijro etadigan, tomosha ko'rsatish orqali fikr-g'oya bilim beruvchi san'at janridir. Qadimda teatr tomoshalari o'tkazilishi ochiq maydon, amfi teatr shuningdek maxsus binolar (teatr uchun qurilgan bino) ham teatr deb ataladi.

Tahlil va natijalar. Teatr – san'at turi; uning o'ziga xos ifoda vositasi aktyorning omma oldidagi o'yini jarayonida yuzaga keladigan sahnaviy voqeadir. Teatr san'atida ham boshqa san'atlarda bo'lganidek, xalq hayoti, tarixi, dunyoqarashi aks etib, jamiyat taraqqiyoti, ma'naviyati, madaniyati bilan bog'liq holda o'zgarib, takomillashib boradi. Teatr sintetik san'at bo'lib, jamiyat hayotida, tomoshabinlarning ma'naviy va estetik tarbiyasida muhim o'rin tutadi. Unda dramaturgiya, musiqa, tasviriy san'at, raqs, me'morlik ajralmas birlikni tashkil etadi. Teatrning muhim vositalaridan biri sahna nutqidir. Aktyor qahramonning pyesadagi so'zlarini o'zlashtirib olar ekan, qahramon qiyofasida, holatlarda turib uning nutqiy tavsifini yaratadi, boshqa personajlar bilan muloqotga kirishadi. Sahna nutqi xarakterlarning ochilishida, asar mazmuni, konfliktining yoritilishida muhim o'rin tutadi. Sahna asarlarining yaratilishida teatr rassomligi (ssenografiya)ning hissasi katta. Rassom asar mazmuni va rejasi yechimidan kelib chiqib, dekoratsiya yaratadi [1-83].

Kino san'ati ham teatrga o'xshab insonlarni zavqlantiradi ongning chuqur joylariga kirib borib joylashadi uni moyillarini uyg'otadi. Mayillar ezgulikka asoslangan bo'lsa nur ustiga a'lo nur bo'lar edi. Kinoni o'zi haqida paydo bo'lishi tarixi 1895-yil 28-dekabrda Parijda (ixtirochilar aka-uka Ogyust va Luyi Lyumyerlar) tarafidan yaratilgan.

Uning yuzaga kelishi, o'z navbatida, insoniyatning badiiy madaniyati tarixida obyektiv qonuniyat bosqichi bo'ldi. Kinoda adabiyot, teatr, tasviriy san'at va musiqa tajribalari, uning estetik jihatlari uyg'unlashtirilib, o'ziga singdirilgan holda voqelik o'ziga xos ifoda vositalarida fotografik tasvir orqali ko'rsatiladi. Kino san'atining ommani ijtimoiy-siyosiy va madaniy jihatdan tarbiyalashda, kishilar ongi, fikr va qarashlari, estetik did va his-tuyg'ulari, umuman, ma'naviy dunyosining shakllanishida g'oyaviy-badiiy ta'siri kuchlidir. Kino san'atining qaror topishi teatrni yo'q bo'lishiga olib kelmadi ma'nan tomoshabin uchun raqobatlashdi. Tasviriy san'atni tomosha qilish, musiqa tinglash, she'r o'qish, o'yin tomosha qilish, moda namoyishi, film tomosha qilish, sport yoki tabiatning turli tomonlarini o'rganish kabi narsalar yoki muhitlar bilan shug'ullanganimizda ongimizda nima sodir bo'lishini ko'rib chiqadi.

Kinoda aynan madaniyat namunalari turli janrlarda odamlarga ma'lum bir vaqtda ko'rsatiladi. Kinoda tasavvurni ommaviy madaniyat orqali tushunib olish, yaratish va ijro etish shuningdek odamlarning kinodan qanday zavqlanishi va tanqid qilishni o'z-o'zi bilan munozara qilishni taqozo etadi. Aleksandr Baumgarten uchun estetika sohasi insoniy mulohazalarni

tushuntirish va asoslash uchun asos bo'lar edi. Bunda nima go'zal va nima go'zal emasligi haqida. Ko'rib turganimizdek, estetikaning ko'p qirraliligini, ayniqsa, ontologiyasi doimo o'zgarib turadigan va uning badiiy fazilatlarini doimo tarozida tortiladigan vosita bo'lgan kino haqidagi munozaralarda ko'rish mumkin. Balki kinoning paydo bo'lishi badiiy ambitsiyalardan ko'ra texnologik innovatsiyalardan kelib chiqqan bo'lsa kerak, (yuqorida aka uka Lyumerlarga ishora qilyapmiz) yangi vosita atrofidagi dastlabki munozaralar kinoni san'at turi deb hisoblash kerakmi yoki yo'qmi, agar shunday bo'lsa, uning tarkibiy elementlari nimadan iborat degan savollar bilan munozara boshlanadi. Shunday qilib, siz kinodagi asosiy lavhalar ko'pincha ushbu ontologik noaniqlikni anglash bilan to'ldirilganligini bilib olasiz, garchi bu mavzuni tushuntirish asosiy maqsad bo'lmasa ham. Kinoning jamiyat estetik madaniyatini yuksaltirishda kichik sohasi sifatida o'z o'rnini anglashi ham shu sababdandir. Madaniyatni yuksaltirish madaniyat daraja shakllariga bevosita bo'liq. Madaniyat paydo bo'lishi va darajasiga ko'ra quyidagi shakllarda ko'zga tashlanadi yuksak madaniyat, xalq madaniyati, ommaviy madaniyatni kiritib o'tamiz. Bulardan tashqari, badiiy madaniyat va jismoniy madaniyat kabi kompleks ko'rinishlar ham bor. Estetik madaniyatni yuksaltirish mana shu yuksak madaniyat, xalq, ommaviy, badiiy va jismoniy madaniyat shakllari darajalariga teatr va kino orqali ta'sir va aks ta'sir etish bilan madaniyatni yuksaltirishda muhim jabha hisoblanadi. Teatr yuksak va xalq madaniyatini o'ziga singdirib oladi. Sahnada badiiy g'oyaviy jihatdan ko'rsatadi tomoshabin bu mavzular yuzasidan chuqur mulohaza yuritadi. Kinoda ommaviy madaniyat rakurslar bilan voqea hodisalar boyitilib tezlashtirilgan xolda tomoshabinni ekranga mixlab qo'yishni vazifa qilib olib san'at bilan sanoatni hisobga olib madaniyatni yuksaltiradi. Bu madaniyat shakllari estetik ehtiyoj va estetik ideallarini shakllantirish kelajak avlod madaniyatini yuksaltirish uchun vosita o'laroq ahamiyatini yo'qotmaydi. Madaniyatga berilgan umumiy tariflardan biriga qarasak.

Madaniyat – ramzlar, ishonch–e'tiqodlar, qadriyatlar, mezonlar, artefaktlar yig'indisidir. Madaniyatda mazkur jamiyat, millat, guruhlarining xarakterli xususiyatlari ham o'z ifodasini topadi. Jamiyat, millat, guruhlar aynan o'z madaniyati bilan farqlanadi. Xalq madaniyati – uning hayot tarzi, kiyimlari, yashash maskani, oshxonasi, xalq og'zaki ijodi, diniy tasavvurlari, ishonch–e'tiqodlari va boshqalardir. Madaniyatga ijtimoiy–maishiy asbob–uskunalar, jamiyatda qabul qilingan xushmuomalalik imo–ishoralari va salomlashuv, yurish tarzi, muomala etiketi, gigiyena odatlari va hokazolar ham kiradi. Aksariyat madaniy tushunchalar va qarashlar avloddan–avlodga o'tib boraveradi[4]. Shaxs estetik madaniyati rivojida madaniyatni tanitish eslatishda teatr va kino targ'ibot-tashviqot vazifasini bajaradi. Zavq, shavq, hissiyot, ulug'vorlik, fojiaviylik, kulg'ililik, go'zallik kabi kategoriyalarni turli janrlar orqali teatr va kino bizga yetkazadi. "Kino — millionlar san'ati, lekin o'sha millionlar bilan o'lchanadigan muxlislar auditoriyasini o'rgansak, uning tarkibi ancha murakkabligi darhol ko'zga- tashlanadi. Sintetik tabiati bilan barchaning diqqat-e'tiborini tortgan bu audiovizual san'atni bamisoli bir dengiz desak, undan har kim o'z imkoniyati darajasida foydalanishi ma'lum bo'ladi. Kimdir dengizlar osha sayohat qilsa, boshqa bir guruh dengiz qa'riga tushish, uning boyligi, har kim ham ko'ra olmaydigan suvosti manzarasidan bahramand bo'lish baxtiga muyassar bo'ladi. Boshqalar esa mavjlanib turgan, tinim bilmaydigan dengizni qirg'oqdan tomosha qilish bilan cheklanadi". Shu o'rinda texnik san'at vositalari yaratishda va uyg'unligi bilan bog'liq ko'rinishi tuzilishi turkumi quyidagicha ifodalaymiz.

Xulosa qilib aytganda Teatrning namoyishi, estetik, voqealarni qamrab olish, ularga ta'rif va tavsif berish imkoniyatlarini hisobga olsak hamda uning ildizlari an'anaviy san'atlarga borib taqalishini tushunib yetsak, bu ijodning badiiy imkoniyatlari cheksiz ekanligini ko'ra olamiz. Teatr madaniyat sifatida jamiyat ruhiyati ham, insonning ruhiy holatini tasvirlashga ham qodir desak, unda ko'proq tarixiylik, bugunimiz, kelajak, sifatida turli rakurslar bilan bizga ibrat ko'zgusi bo'la oladi. Shunday sharoitda teatr shaxs estetik didini oshirishida ko'p manoli ko'p qirrali badiiylikni aktyor obrazlari, rollari, orqali anglash tushunish ifoda etish bilan estetik borliqni mukammallashtiradi. Shaxs estetikasi teatr badiiylik o'rtasidagi aloqa insonning psixologiyasi, xulq-atvori va ijtimoiy munosabatlarini shakllantiradi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Mirziyoyev Sh.M. Xalq zakovati va qadriyatlarining gultoji// O'zbekiston hunardmandchiligi durdonalari. Kitob-albom. «O'zbekiston».T.:2019. –B.3.
2. Daniel Gerrould.Theatre, Theory, Theatre The Major Critical Texts from Aristotele and Zeami to Soyinka and Havel, Applause Theatre and Cinema Books, английский язык, 2000, // books. Google. ru. books/ about / Theatre Theory...; New Theatre Quarterly 67? Vol.17
2. Amanbayev B.Yoshlar tarbiyasida teatr san'atining o'rni va ahamiyati. Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. VOLUME 2 | ISSUE 2. fevral 2022. P-83
3. Кравченко А.И. Культурология. – Учебник. “Проспект”, М.:2005, стр. 15.
4. Akbarov Hamidulla. Kino san'ati tarixi. «Toshkent islom universiteti» nashriyot-matbaa birlashmasi, T.: 2005-y.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).